

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства  
та інформаційно-аналітичної діяльності

На правах рукопису

**КОРНІЙЧУК АНДРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ**

**ІНФОРМАЦІЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ РЕСУРС ІННОВАЦІЙНОГО  
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»  
за освітньо-професійною програмою «Документаційне забезпечення  
управління та інформаційно-аналітична діяльність»  
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Науковий керівник:  
кандидат історичних наук, доцент  
Надольська В. В.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № \_\_\_\_\_

засідання кафедри музеєзнавства,  
пам'яткознавства та інформаційно-  
аналітичної діяльності

від \_\_\_\_\_ 2025 р.

Завідувачка кафедри проф. Гаврилюк С. В. \_\_\_\_\_

## АНОТАЦІЯ

**Корнійчук А. О. Інформація як визначальний ресурс інноваційного розвитку суспільства.** Кваліфікаційна робота на правах рукопису на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

У кваліфікаційній роботі здійснено аналіз інформації як визначального ресурсу інноваційного розвитку суспільства. Розкрито сутність понять «інформація» та «інформаційні ресурси», охарактеризовано їх новітні класифікації, особливості використання та впливу на сучасні трансформаційні зміни у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Дослідження акцентує увагу на значенні інформації у формуванні економіки знань, цифровізації державного управління, трансформації освітньої та медичної сфер, розвитку фінансових технологій та модернізації промисловості. Проаналізовано сучасні інформаційні технології, зокрема Big Data, штучний інтелект, блокчейн та хмарні обчислення, які сприяють підвищенню ефективності управлінських рішень та створенню нових можливостей для бізнесу і суспільства.

Особливе місце в дослідженні відведено взаємозв'язку інформаційних ресурсів з іншими видами ресурсів суспільного розвитку: природними, людськими, фінансовими, інфраструктурними та технологічними. Показано, що ефективне функціонування економіки та державного управління неможливе без інтеграції інформаційного компонента в інші ресурси.

Окреслено виклики і ризики використання інформаційних ресурсів, серед яких цифрова нерівність, проблеми кібербезпеки, етичні та правові аспекти. Запропоновано перспективні напрями розвитку інформаційної сфери, спрямовані на безпечне та ефективне використання інформаційних ресурсів.

**Ключові слова:** інформація, інформаційні ресурси, інновації, цифрова економіка, інформаційне суспільство, кібербезпека, цифрові технології, економіка знань.

## ЗМІСТ

|                                                                                                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВСТУП.....                                                                                       | 4  |
| РОЗДІЛ 1. ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО<br>СУСПІЛЬСТВА.....                                | 8  |
| 1.1. Інформація та інформаційні ресурси: сутність, типології.....                                | 8  |
| 1.2. Взаємозв'язок інформаційних ресурсів з іншими видами ресурсів<br>суспільного розвитку ..... | 12 |
| РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У РОЗВИТКУ<br>ПОСТМОДЕРНОГО СУСПІЛЬСТВА .....              | 18 |
| 2.1. Вплив інформаційних ресурсів на інноваційні процеси .....                                   | 18 |
| 2.2. Використання інформаційних ресурсів у сучасних соціально-<br>економічних системах.....      | 33 |
| ВИСНОВКИ .....                                                                                   | 43 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....                                                                 | 46 |
| ДОДАТКИ .....                                                                                    | 52 |

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Сучасне суспільство неможливе без інформації, яка пронизує всі його складові. Інформаційні ресурси відіграють ключову роль у збиранні, зберіганні та поширенні знань; являють собою важливий об'єкт дослідження та практичної діяльності. Вони забезпечують доступ до знань, підтримують освіту, науку, культуру та сприяють соціальному розвитку.

У сучасному світі інформаційні ресурси стали невід'ємною складовою політичного, соціально-економічного, культурного розвитку. Вивчення їх сутності, класифікації, місця і ролі у суспільних процесах має неабияке наукове значення, оскільки дозволяє зрозуміти основу розбудови інформаційного суспільства. Окрім цього, доступ до інформації, її обробка та аналіз визначають ефективність управлінських рішень, сприяють розвитку інновацій та формують нові соціальні динаміки. У контексті глобалізації та цифровізації суспільства інформаційні ресурси набувають стратегічного значення, оскільки впливають на різні сфери життя, що актуалізує тему кваліфікаційної роботи.

**Метою дослідження** є розкриття сутності інформації як стратегічного ресурсу інноваційного розвитку суспільства та визначення її впливу на сучасні суспільні процеси.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- з'ясувати сутність понять «інформація» та «інформаційні ресурси»;
- охарактеризувати типології інформаційних ресурсів, які використовуються у наукових дослідженнях;
- розкрити взаємозв'язок інформаційних ресурсів з іншими видами ресурсів суспільного розвитку;
- проаналізувати роль інформації у процесах інноваційного розвитку суспільства;
- розкрити механізми впливу інформаційних ресурсів на новітні соціально-економічні процеси;

– визначити перспективи розвитку інформаційного суспільства.

*Об'єкт дослідження* – інформація, яка відіграє ключову роль у соціальному бутті будь-якого масштабу і рівня.

*Предмет дослідження* – роль інформації як визначального ресурсу інноваційного розвитку суспільства.

*Хронологічні рамки дослідження охоплюють* кінець ХХ – початок ХХІ ст., – період, коли інформація набула особливого значення у процесах глобалізації та цифрової трансформації.

**Стан наукової розробки проблеми.** Питання становлення і розвитку інформаційного суспільства вивчаються в останні десятиріччя вченими різних наукових галузей. У своїх працях вони аналізують низку аспектів проблеми.

Вітчизняні дослідники вивчають питання сутності інформації та інформаційних ресурсів (О. Довгань [9], І. Нетреба [36], Р. Марутян [31], П. Масляно [33]), їх взаємозв'язок із формуванням та розбудовою інформаційного суспільства (Л. Лопа [29], І. Курас [27]). Тенденції розбудови та перспективи впливу інформації на подальшу суспільну трансформацію висвітлюються у працях Д. Дубова [12], М. Згуровського [15].

Увагу вітчизняних дослідників привертають проблеми використання інформаційних ресурсів. Вплив електронних ресурсів на суспільні трансформації висвітлюється у публікаціях В. Горового [7], О. Рубанця [48], Т. Шлемкевич [51]. Низка досліджень висвітлюють питання удосконалення системи інформаційного забезпечення різних галузей виробництва, підприємств, установ, організацій. У контексті розгляду цієї проблеми автори визначають й важливість інформації для їх розвитку та вплив інформаційних ресурсів на підвищення ефективності економіки (В. Козак [24], Г. Паламарчук та М. Шевченко [39]), фінансової системи (А. Орел [38], В. Дяченко [37]), підприємств (Г. Бібик [3], О. Витвицька, С. Суворова, А. Корюгін [4], В. Камінський [21] та ін.), бібліотек (О. Карашук [22]), недержавних служб безпеки (О. Гавриш [6]), характеризують підходи до

організаційного управління інформаційними ресурсами (В. Пархоменко [40]), створення системи інформаційних ресурсів (К. Войчишина [5], П. Масляно [33]), технології перетворення інформаційного потенціалу в інформаційний ресурс (Ю. Марчук [32]).

Виклики та небезпеки, пов'язані із зростанням обсягів інформаційних ресурсів, зростанням їх впливу на суспільний розвиток стали предметом дослідження О. Довганя [10], І. Довжук [11], С. Ленкова [28], А. Маращук [30].

Окрему групу публікацій складають розвідки, присвячені розбудові інформаційного суспільства в Україні (Д. Дубов, О. Ожеван, С. Гнатюк [19], Й. Мастяниця [34], О. Нестеренко [35], В. Петров [41]).

Таким чином в історіографії наявне певне коло публікацій, присвячених місцю і ролі інформації в інноваційному розвитку суспільства. Але в них розглядаються лише окремі проблеми. Тому важливим є комплексне вивчення проблеми впливу інформації та інформаційних ресурсів на сучасні трансформаційні процеси у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

**Джерельна база дослідження.** Джерельну базу наукової роботи склали закони та підзаконні нормативні акти України, що регулюють суспільні відносини в досліджуваній сфері (Закони України: «Про інформацію», «Про концепцію національної програми інформатизації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»; Розпорядження Кабінету Міністрів: «Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів», «Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» [43–47, 49]).

**Методи дослідження.** Наукова робота написана на засадах принципів об'єктивності і системності. Принцип об'єктивності дозволив вивчити проблему незалежно від конкретної думки автора. Принцип системності допоміг систематизувати та класифікувати зібрані матеріали відповідно до

новітньої наукової системи знань. При написанні роботи використано такі методи наукового дослідження: аналізу і синтезу, порівняння, дедукції та індукції, абстрагування.

**Практичне значення:** Дана робота буде корисна здобувачам освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» при вивченні таких освітніх компонентів як «Інформаційно-аналітична діяльність», «Аналітико-синтетична обробка документів», «Діловодство», «Електронний документообіг», «Документознавство».

**Апробація результатів дослідження.** Окремі аспекти кваліфікаційної роботи були апробовані у вигляді виступу на: III Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів та аспірантів «Україна у світовому просторі: минуле і сучасність» (м. Луцьк, 22 травня 2024 р.); Міжнародній науковій конференції молодих учених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (м. Харків, 17 квітня 2025 р.).

Наукова робота пройшла апробацію на I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (Волинський національний університет імені Лесі Українки, 01 травня 2025 р.).

**Публікації.** За темою кваліфікаційної роботи опубліковано тези: «Інформація як один з найважливіших ресурсів сучасного суспільства» [26] та «Вплив інформаційних ресурсів на суспільні процеси» [25].

## РОЗДІЛ 1

### ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

#### 1.1. Інформація та інформаційні ресурси: сутність, типології

У сучасному світі інформація набула надзвичайного значення як стратегічний ресурс розвитку держав, організацій та окремих індивідів. Її обсяг зростає експоненційно, що спричиняє інтенсивне вивчення інформаційних процесів з боку науковців різних галузей – від соціологів та економістів до інформатиків і філософів. Учені акцентують увагу на ключовій ролі інформації у формуванні нового типу суспільства – інформаційного, де знання та дані виступають головною рушійною силою соціальних змін, інновацій і прогресу. У цьому контексті поняття «інформація», «інформаційний ресурс» стали фундаментальними для дослідження як гуманітарного, так і прикладного характеру.

Закон України «Про інформацію» визначає її як «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [45]. В інформатиці поняття «інформація» означає відомості про об'єкти та явища навколишнього середовища, їхні параметри, властивості й стани, що зменшують наявний щодо них ступінь невизначеності, неповноти знань [48].

У науковій та практичній діяльності широко використовується термін «інформаційні ресурси», який є ширшим та охоплює як об'єкти, так і системи, що акумулюють, зберігають та надають інформацію, і саме тому він настільки широко вживаний у найрізноманітніших практиках. Інформаційні ресурси визначаються як «документи і масиви документів в інформаційних системах: бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, депозитаріях, музейних сховищах та ін.» [6, с. 4]. У більш конкретному вигляді під інформаційними ресурсами розуміють організовану сукупність інформації, інформаційних продуктів та інформаційних технологій, які призначені для інформаційного



забезпечення життєдіяльності людини, суспільства і держави. Тому, книги (найперші інформаційні ресурси), музеї, бібліотеки, архіви тощо – все це інформаційні ресурси. Структуру інформаційних ресурсів складають масиви документів, окремі документи тощо, в яких накопичується та зберігається сформована за певними ознаками або критеріями інформація [14].

Інформаційні ресурси є одним з найважливіших видів ресурсів у сучасному суспільстві. Вони становлять основу для розвитку та функціонування різних сфер життя, включаючи економіку, культуру, науку, освіту та політику. Інформаційні ресурси охоплюють не лише дані та знання, але й технології, інструменти та платформи, за допомогою яких ця інформація створюється, обробляється, передається та використовується.

Науковці класифікують інформаційні ресурси за різними критеріями, що допомагає ґрунтовніше зрозуміти їх призначення, способи використання та доступності.

У науковій літературі пропонується безліч засад для класифікації інформаційних ресурсів. Так, за природою інформації, яка їх створює, інформаційні ресурси поділяються на такі, що створюються зі штучної інформації та інформації, яка утворюється самостійно, незалежно від людини. Прикладом інформації, яка утворюється самостійно, є інформація про чисельність населення в країні, інформація гідрометеоцентру тощо.

До першого класу інформаційних ресурсів відноситься інформація, яка створюється штучно в результаті інтелектуальної діяльності людини. Наприклад, математична, логічна обробка інформації, літературні твори тощо. При цьому процес творчості припускає не лише переробку вже відомої інформації, а й створення нової інформації – прогнозів, винаходів тощо [6, с. 5].

За сферами використання інформаційні ресурси поділяються на бібліотеки, архіви, фонди інформації, електронні інформаційні системи тощо. В основі цієї класифікації лежать інтереси споживачів інформації. Споживач відноситься до інформації як до джерела своїх знань, яким він користується у

повсякденному житті, під час отримання освіти, професійної підготовки, перепідготовки тощо. При цьому відбувається формування інформаційних ресурсів з урахуванням потреб споживачів [9, с. 89].

За способам формування інформаційних масивів і розповсюдження інформації з них інформаційні ресурси поділяються на стаціонарні і мобільні. Стаціонарні інформаційні ресурси формуються і використовуються, зазвичай, у спеціалізованих інформаційних організаціях за допомогою їх інформаційних систем і мереж, у том числі й через Інтернет [14].

Основний механізм розповсюдження інформації з таких інформаційних ресурсів реалізується в порядку надання інформаційних послуг, тобто через пошук інформації в інформаційних системах цих організацій при зверненні до них користувачів (споживачів). Причому це може здійснюватися як безпосередньо самим користувачем, якщо такі можливості надаються йому відповідною інформаційною системою, так і через посередника.

Споживач повинен знати місце розташування інформаційної організації та умови отримання інформації з її ресурсів. Такий механізм отримання інформації з інформаційного ресурсу базований на принципі: споживач рухається до ресурсу. Пересувні (або їх ще називають мобільні) інформаційні ресурси формуються державними і приватними (комерційними) інформаційними організаціями як спеціальні інформаційні продукти, головним чином, у вигляді банків даних.

Такі інформаційні продукти тиражуються і розповсюджуються в комплексі – банк даних включає і базу даних, і пошуковий апарат до неї. У цьому випадку, купуючи такий банк даних, споживач отримує можливість індивідуального користування ним на власному комп'ютері. Отже, тут використовується принцип: ресурс «рухається» до споживача [9, с. 89].

Інформаційні ресурси науковці також класифікують за видами інформації, з якої вони складаються [6, с. 6]. З огляду на це існують інформаційні ресурси правової; науково-технічної; політичної; фінансово-економічної; статистичної; соціальної інформації; інформації про стандарти і

регламенти, метрологічної інформації; інформації про охорону здоров'я; інформації про надзвичайні ситуації; персональної інформації (персональні дані); кадастри (земельний, містобудівний, майновий, лісний, інші); інформації іншого виду.

Інформаційні ресурси за способом доступу поділяються на інформаційні ресурси, які складаються з інформації відкритого доступу (без обмеження) та інформації з обмеженим доступом (державна таємниця, конфіденційна інформація, комерційна таємниця, банківська та інші види таємниць, персональні дані).

За видом носія інформації інформаційні ресурси поділяються на ті, що формуються на традиційному носії – папері, на комп'ютерних носіях інформації, у пам'яті комп'ютера, на сервері тощо [10, с. 29].

За способом організації зберігання і використання розрізняють інформаційні ресурси традиційні (масив, фонд документів, архів) та автоматизовані (Інтернет, банк даних, автоматизована інформаційна система (мережа), база знань).

За формою власності інформаційні ресурси можуть мати статус загальноукраїнського національного надбання, державної власності, приватної власності, колективної власності [9, с. 88].

Категоріями класифікації інформаційних ресурсів також виступають форма подання; призначення; джерела; доступність; тип зберігання (див. Додаток А).

Отже, інформація є стратегічним ресурсом, що визначає розвиток усіх сфер життя сучасного суспільства. Вона зменшує невизначеність, передається через різні носії й формує основу для знань, рішень і комунікації. Інформаційні ресурси включають не лише дані, а й засоби їх зберігання, обробки та поширення, виконуючи ключову роль у науці, освіті, управлінні та економіці.

Класифікація інформаційних ресурсів охоплює кілька критеріїв: за походженням (природні й створені людиною), сферою використання

(бібліотеки, архіви, електронні бази), способом поширення (стаціонарні й мобільні), доступом (відкриті й обмежені), формою власності, видом носія та способом організації. Такий поділ дозволяє ефективно управляти ресурсами й адаптувати їх до потреб суспільства.

## **1.2. Взаємозв'язок інформаційних ресурсів з іншими видами ресурсів суспільного розвитку**

Інформаційні ресурси є невід'ємною складовою сучасного суспільства, і їх роль у розвитку різних сфер життя важко переоцінити. Вони забезпечують доступ до знань, інформації та культурної спадщини, що, в свою чергу, сприяє інноваціям, економічному зростанню, соціальній інтеграції та зміцненню демократії. Інформаційні ресурси забезпечують обґрунтованість рішень, підтримують інновації й інтегрують суспільство в глобальний інформаційний простір.

Інформаційні ресурси у сучасному суспільстві функціонують не ізольовано, а у тісному взаємозв'язку з іншими ключовими видами ресурсів – природними, людськими, фінансовими, інфраструктурними та технологічними. Їхній комплексний вплив формує базис інноваційного розвитку, забезпечуючи сталий економічний, соціальний та екологічний прогрес [31].

Перш за все, інформаційні ресурси відіграють важливу роль у сфері управління природними ресурсами. Сучасні екологічні інформаційні системи, такі як супутниковий моніторинг земель (Google Earth Engine), геоінформаційні системи для моніторингу водних ресурсів, бази даних кліматичних змін (IPCC Data Distribution Centre) дозволяють відстежувати динаміку змін у навколишньому середовищі в реальному часі. Наприклад, в Україні діє Державний земельний кадастр – цифрова база даних про земельні ділянки, яка забезпечує облік землекористування та контроль за землевпорядними процесами. Такий взаємозв'язок інформаційних і природних ресурсів дозволяє здійснювати раціональне використання

земельних угідь, знижувати ризики деградації екосистем і запроваджувати екологічно збалансоване управління.

Важливою складовою є також інтеграція інформаційних ресурсів із людськими ресурсами. Інформація стає основним чинником розвитку людського капіталу – знань, навичок, компетентностей. Через електронні освітні платформи (Coursera, EdX, Prometheus), професійні бази даних (LinkedIn Learning, ResearchGate) та національні системи електронної освіти (як, наприклад, Єдина державна електронна база з питань освіти в Україні) створюються нові можливості для розвитку особистості та професійного зростання. Крім того, у сфері управління персоналом компанії використовують системи HR-аналізу, що допомагають виявляти потреби у перепідготовці кадрів та прогнозувати ефективність роботи працівників. Таким чином, інформаційні ресурси не лише підвищують загальний рівень освіченості населення, а й дозволяють ефективно управляти людськими ресурсами на макро- і мікрорівні [26].

Доступ до інформаційних ресурсів є критично важливим для соціальної інтеграції та розвитку громадянського суспільства. Вони забезпечують можливість для людей отримувати знання, навички та інформацію, необхідні для активної участі в суспільному житті. Інформаційні ресурси сприяють підвищенню обізнаності населення про соціальні, економічні та політичні проблеми, що стимулює їхню активність у вирішенні цих питань.

Крім того, інформаційні ресурси можуть допомогти у боротьбі з соціальною нерівністю, надаючи вразливим групам доступ до освіти, медичних знань та культурних цінностей. Це сприяє формуванню більш справедливого суспільства, де кожен має можливість реалізувати свій потенціал [28].

Фінансові ресурси також нерозривно пов'язані з інформаційними. У сучасному фінансовому секторі активно використовуються платформи для електронної торгівлі (Bloomberg Terminal, Reuters Eikon), системи управління ризиками, автоматизовані аналітичні інструменти для фінансового

прогнозування. Завдяки оперативному доступу до економічної інформації суб'єкти господарювання можуть здійснювати обґрунтоване планування інвестицій, визначати кредитоспроможність клієнтів, оцінювати ринкові ризики. Наприклад, система «ProZorro» в Україні забезпечує відкритість публічних закупівель через використання цифрових інформаційних ресурсів, що сприяє прозорості витрачання фінансових коштів і мінімізації корупційних ризиків.

Інформаційні ресурси відіграють важливу роль у формуванні економіки знань. Доступ до актуальної і точної інформації дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані рішення, проводити дослідження ринку, аналізувати конкурентів та розробляти стратегії розвитку. Вони допомагають знизити ризики, пов'язані з інвестиціями, та підвищують ефективність бізнес-процесів [29].

Економічна теорія свідчить, що ефективне функціонування сучасної ринкової економіки неможливе без надійного і достовірного інформаційного забезпечення, від якого залежить поведінка суб'єктів економічних відносин, їхня конкурентоспроможність та результативність економічної діяльності. Крім того, інформаційні ресурси сприяють розвитку нових технологій і інновацій, оскільки дослідники і підприємці можуть легко знаходити і використовувати інформацію про новітні досягнення в науці та технологіях. Це, в свою чергу, стимулює конкуренцію і веде до створення нових продуктів і послуг [42, с. 12]

Інфраструктурні ресурси – транспорт, енергетика, телекомунікації – також значною мірою залежать від інформаційної підтримки. В сучасних мегаполісах функціонують системи інтелектуального управління дорожнім рухом (наприклад, система SCATS в Сіднеї чи Adaptive Traffic Control Systems у Нью-Йорку), які використовують інформацію з мережі сенсорів та камер для регулювання транспортних потоків і зменшення заторів. У сфері енергетики впроваджуються «розумні мережі» (Smart Grids), які збирають дані від споживачів та оптимізують розподіл електроенергії, підвищуючи

енергоефективність і стійкість енергосистем. Інформаційні ресурси є критичними й для розвитку телекомунікаційної інфраструктури, яка забезпечує функціонування мобільного зв'язку, Інтернету речей (IoT) та систем 5G.

Ще тісніший взаємозв'язок простежується між інформаційними та технологічними ресурсами. Інформаційні ресурси слугують підґрунтям для розробки новітніх технологій, сприяють обміну знаннями у науковій спільноті та прискорюють інноваційний цикл. Наприклад, міжнародні бази наукових даних (Scopus, Web of Science), відкриті патентні платформи (Espacenet) забезпечують вченим доступ до результатів досліджень у реальному часі, що дозволяє уникнути дублювання робіт і спрямувати зусилля на створення принципово нових розробок. Великі технологічні корпорації, як-от Google чи IBM, активно використовують інформаційні ресурси для розвитку штучного інтелекту, квантових обчислень, біотехнологій, демонструючи, що без потужної інформаційної бази технологічний прогрес неможливий [29].

Наукові дослідження і освіта безпосередньо залежать від інформаційних ресурсів. Вони забезпечують доступ до наукових статей, монографій, дослідницьких звітів та інших матеріалів, необхідних для навчання і проведення досліджень. Відкритий доступ до наукових публікацій сприяє поширенню знань і обміну ідеями між вченими, що, в свою чергу, пришвидшує прогрес у різних галузях науки [26].

В освітньому процесі інформаційні ресурси дозволяють викладачам і студентам знаходити актуальні матеріали для підготовки до занять, виконання курсових і кваліфікаційних робіт, а також для самостійного навчання. Вони сприяють розвитку інформаційної грамотності, що є важливою складовою сучасної освіти.

Найважливішим наслідком впровадження інформаційних технологій є підвищення продуктивності праці при обробці даних. Внаслідок цього інформатизація може поглибити кризу суспільства в тому випадку, якщо

погіршиться ситуація із зайнятістю населення, або, навпаки, сприяти виходу з кризи, якщо допоможе усунути торговий дефіцит, дасть економіці новий імпульс зростання, зменшить соціальну напруженість у суспільстві [20].

Інформаційні ресурси також виконують важливу роль у зміцненні демократичних процесів. Доступ до інформації про діяльність урядів, політичних партій і громадських організацій є важливим для прозорості та підзвітності. Громадяни, маючи доступ до об'єктивної інформації, можуть краще оцінювати політичні рішення, брати участь у виборах та активно впливати на політичні процеси.

Крім того, інформаційні ресурси сприяють розвитку громадянського суспільства, надаючи платформу для обговорення суспільних проблем, обміну думками та формування суспільної свідомості. Це допомагає формувати активних і свідомих громадян, здатних брати участь у вирішенні соціальних питань [23].

Інформаційні ресурси є основою інтеграції та ефективної взаємодії усіх інших типів ресурсів суспільного розвитку. Вони забезпечують злагоджене функціонування природних, людських, фінансових, інфраструктурних та технологічних систем, виступаючи каталізатором сталого економічного зростання, наукового прогресу та соціальної стабільності. Без розвитку інформаційних ресурсів неможливо уявити сучасне суспільство, оскільки саме через них відбувається узгодження інтересів різних секторів економіки та соціальної сфери, реалізація інноваційних проєктів та забезпечення комплексного суспільного розвитку.

Отже, інформаційні ресурси тісно взаємодіють з іншими видами ресурсів суспільного розвитку, формуючи основу для сталого прогресу в економіці, науці, освіті, управлінні та інфраструктурі. Вони забезпечують ефективне використання природних ресурсів через екологічні моніторингові системи, сприяють розвитку людського капіталу завдяки освітнім платформам і цифровим інструментам, а також підвищують продуктивність і прозорість фінансових процесів через електронні системи обліку та аналізу.



Інформаційні ресурси відіграють ключову роль у функціонуванні сучасної інфраструктури та технологій – від транспортних систем до енергетики й телекомунікацій. Вони створюють основу для наукових досліджень, впровадження інновацій, цифровізації державного управління та підвищення якості життя населення. Таким чином, інформаційні ресурси є інтеграційною ланкою між усіма сферами суспільного розвитку. Їх системне впровадження сприяє соціальній стабільності, економічному зростанню та зміцненню демократичних процесів.

## **РОЗДІЛ 2**

### **РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У РОЗВИТКУ ПОСТМОДЕРНОГО СУСПІЛЬСТВА**

#### **2.1. Вплив інформаційних ресурсів на інноваційні процеси**

У сучасних умовах швидких змін і глобальної конкуренції компанії стикаються з необхідністю постійних інновацій для підтримки своєї конкурентоспроможності. Проте традиційні підходи до управління інноваціями часто не пропонують достатньої гнучкості та швидкості реагування на виклики ринку. Однією з основних проблем є недостатнє використання інформаційних ресурсів у процесі стратегічного управління інноваціями. Інформаційні ресурси можуть бути потужним інструментом для оптимізації процесів прийняття рішень, прогнозування тенденцій та управління ризиками.

У сучасному світі інформаційні ресурси відіграють ключову роль у розвитку інноваційних процесів, визначаючи ефективність функціонування підприємств, державних структур і суспільства загалом. Завдяки активному використанню інформаційних ресурсів створюються умови для покращення процесів управління, прийняття обґрунтованих рішень, а також реалізації нових підходів у різних сферах діяльності. Інформаційні ресурси є не лише засобом накопичення та збереження знань, а й потужним інструментом для генерування нових ідей та підвищення ефективності виробничих, економічних і соціальних процесів [3, с. 6].

Швидкий розвиток цифрових технологій сприяє значному прискоренню науково-технічного прогресу, що дозволяє бізнесу і державним установам впроваджувати інноваційні рішення, підвищувати продуктивність і знижувати витрати. Використання великих даних (Big Data), штучного інтелекту, блокчейн-технологій, хмарних обчислень та інших інноваційних рішень створює нові можливості для організацій усіх рівнів. Це забезпечує

гнучкість, оперативність і точність в ухваленні стратегічних рішень, що є критично важливим у сучасному конкурентному середовищі [39, с. 6].

Інформаційні ресурси впливають на всі аспекти інноваційної діяльності: вони забезпечують доступ до глобальних знань, дозволяють здійснювати детальний аналіз ринкових тенденцій, оптимізувати бізнес-процеси та автоматизувати багато операцій. Саме завдяки інформаційним ресурсам компанії можуть швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, вдосконалювати свою продукцію та послуги, розширювати сферу діяльності та виходити на міжнародні ринки.

Крім того, інформаційні ресурси відіграють важливу роль у розвитку соціально-економічних процесів. Вони сприяють покращенню рівня освіти та наукових досліджень, модернізації медицини, підвищенню фінансової грамотності та доступності послуг. Наприклад, цифрові платформи для дистанційного навчання надають можливість отримувати якісну освіту незалежно від географічного розташування, а технології штучного інтелекту допомагають лікарям проводити точнішу діагностику та підбирати ефективні методи лікування.

Інформаційні ресурси є основою для розвитку інноваційних процесів і відіграють вирішальну роль у формуванні сучасної економіки знань. Використання цифрових технологій дозволяє не лише підвищувати конкурентоспроможність підприємств, а й сприяє сталому розвитку суспільства, покращенню якості життя та розширенню можливостей для творчого і професійного зростання [15].

Сучасний розвиток технологій дозволяє зберігати, обробляти та аналізувати величезні масиви даних, що суттєво розширює можливості використання інформаційних ресурсів. Вони можуть існувати у вигляді різноманітних джерел, таких як бази даних, наукові дослідження, аналітичні звіти, патенти, цифрові платформи та навіть алгоритми штучного інтелекту. Сучасні інформаційні ресурси, зокрема наукові публікації, електронні бази даних, цифрові бібліотеки, патентні архіви та галузеві аналітичні звіти,

відіграють ключову роль у прискоренні досліджень та розробок. Наприклад, доступ до повнотекстових баз наукових журналів дозволяє дослідникам швидко ознайомлюватися з найновішими результатами експериментів, тоді як патентні фонди допомагають уникати дублювання рішень і надихають на створення інновацій. Цифрові архіви прикладних рішень і кейсів також полегшують аналіз уже впроваджених технологій та зменшують ризики при розробці нових підходів. Доступ до великих обсягів даних допомагає науковцям, інженерам та розробникам аналізувати передові технології, об'єднувати результати досліджень та створювати інноваційні рішення в різних галузях.

Інформаційні ресурси виступають фундаментом для реалізації інноваційних процесів, оскільки вони забезпечують доступ до необхідних знань, технологій і методологій, що дозволяють створювати нові продукти, послуги та оптимізувати діяльність підприємств. Вони формують основу для стратегічного управління і прогнозування майбутніх тенденцій розвитку [39].

Використання сучасних інформаційних ресурсів дозволяє підприємствам та організаціям адаптуватися до змінного ринкового середовища, впроваджувати інноваційні моделі управління, оптимізувати виробничі процеси, підвищувати якість продукції та створювати унікальні конкурентні переваги, зменшувати витрати, автоматизувати рутинні процеси та підвищувати продуктивність. Інформаційні системи допомагають в управлінні ланцюгами постачання, фінансовому плануванні, кадровому менеджменті та аналізі ефективності виробництва.

Інформаційні ресурси відіграють ключову роль у дослідженні споживчих уподобань, аналізі ринку, визначенні перспективних напрямів розвитку бізнесу. Використання методів аналітики та великих даних дозволяє прогнозувати попит, оцінювати ризики, оптимізувати маркетингові стратегії та забезпечувати стабільний розвиток компанії [50].

Компанії, які активно використовують інформаційні ресурси, отримують значні конкурентні переваги. Вони можуть швидше адаптуватися

до змін, краще задовольняти потреби клієнтів, покращувати якість продукції та оптимізувати вартість виробництва.

Впровадження інформаційних ресурсів у промисловість дозволяє створювати розумні фабрики, автоматизувати виробничі лінії, використовувати робототехніку, що значно підвищує продуктивність праці та якість кінцевого продукту.

Інформаційні ресурси відіграють важливу роль у формуванні цифрової економіки. Вони сприяють розвитку віддаленої зайнятості, онлайн-освіти, електронного документообігу і цифрових платформ, які покращують ефективність взаємодії між компаніями, працівниками та клієнтами [39, с. 2].

Приклади впливу інформаційних ресурсів на виробництво представлено у таблиці (див. Додаток Б). Використання інформаційних ресурсів у промисловості дає змогу підприємствам працювати більш ефективно, гнучко реагувати на зміни ринку та впроваджувати інноваційні рішення, що забезпечує їхню конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Завдяки інформаційним ресурсам освіта та наука зазнали значної трансформації. Сучасні цифрові технології розширили можливості доступу до знань, зробили освітній процес гнучким та персоналізованим, а також прискорили темпи наукових досліджень. Використання відкритих освітніх платформ, цифрових бібліотек, штучного інтелекту у навчанні сприяє підвищенню якості освіти та пришвидшенню наукових відкриттів. Масові відкриті онлайн-курси (МООС) – новий формат навчання, що забезпечує доступ до лекцій провідних університетів та дозволяє студентам отримувати знання у зручному форматі. Адаптивне навчання, використання штучного інтелекту дозволяють аналізувати здібності студентів та створювати індивідуальні навчальні маршрути, що підвищує ефективність освіти. Доповнена та віртуальна реальність (AR/VR) – впровадження VR-технологій у навчання дають можливість створювати інтерактивні навчальні середовища, моделювати складні процеси та візуалізувати матеріали.

Штучний інтелект в освіті – автоматизовані системи, такі як чат-боти, персональні навчальні помічники та аналітичні платформи, допомагають студентам швидше засвоювати нові знання та отримувати необхідну підтримку під час навчання [17, с. 134].

Завдяки доступу до масштабних інформаційних ресурсів – таких як тематичні репозитарії, електронні наукові архіви, бази даних спостережень, експериментальних вимірювань та статистики, стала можливою обробка великих обсягів даних у дослідженнях. Використання цих ресурсів дозволяє науковцям систематизувати знання, виявляти закономірності, перевіряти гіпотези та формувати нові наукові концепції. Автоматизовані системи для пошуку наукових статей та аналізу тенденцій – сервіси, такі як Google Scholar, ResearchGate, Scopus, допомагають науковцям знаходити актуальні дослідження, аналізувати цитування та визначати перспективні напрями для подальших розробок. Науковці отримали доступ до потужних обчислювальних ресурсів без необхідності купувати дорогі сервери, що прискорює обробку даних та дозволяє виконувати складні симуляції. Колаборативні платформи для спільних досліджень – інструменти, такі як Overleaf, GitHub, Mendeley, спрощують обмін знаннями, організацію спільних проєктів та підвищують ефективність наукової співпраці. Впровадження інформаційних технологій у сферу освіти та науки дає змогу зменшити бар'єри для отримання знань, прискорити науковий прогрес та створити ефективні умови для безперервного навчання. Це відкриває нові можливості для студентів, викладачів та дослідників, сприяючи інтелектуальному розвитку суспільства і розширенню глобального інформаційного простору [17, с. 134].

Як критично важливі для розвитку як освітньої системи, так і наукової діяльності, інформаційні ресурси сприяють інноваціям, дозволяють покращити якість навчання, відкривають доступ до передових досліджень та розширюють межі можливого у сфері науки та технологій.

Інформаційні ресурси відіграють ключову роль у трансформації фінансового сектору та економіки, сприяючи розвитку фінансових технологій (FinTech), підвищенню рівня безпеки транзакцій, автоматизації процесів управління активами та поліпшенню прогнозування ринкових змін. Завдяки використанню великих даних, штучного інтелекту, блокчейн-технологій і хмарних обчислень фінансові установи отримують можливість здійснювати швидкий аналіз ризиків, покращувати фінансове планування та розробляти інноваційні продукти й послуги для клієнтів [3].

Завдяки доступу до структурованих фінансових баз даних, звітності, нормативно-аналітичних документів та клієнтських профілів забезпечується автоматизація банківського обслуговування. Зокрема, банки та інші фінансові установи використовують ці ресурси для інтеграції з чат-ботами, робо-радиками та іншими цифровими інструментами, що дає змогу обробляти заявки клієнтів у режимі реального часу, надавати персоналізовані рекомендації та оптимізувати внутрішні процеси.

Окрім того, інформаційні ресурси відіграють важливу роль у прогнозуванні ринкових змін та фінансових ризиків. Доступ до великої кількості фінансових показників, ринкових індикаторів та історичних даних дозволяє аналітикам передбачати коливання валютних курсів, оцінювати інвестиційну привабливість активів та моделювати сценарії економічного розвитку [17].

Активна цифровізація фінансових операцій також підтримується за рахунок інформаційних ресурсів, що лежать в основі роботи мобільних платіжних платформ (Apple Pay, Google Pay), сервісів криптовалют та безконтактних технологій, які не лише підвищують зручність розрахунків, а й забезпечують високий рівень безпеки транзакцій.

Окреме місце в структурі фінансових ресурсів посідає інформація, пов'язана з блокчейн-технологіями та децентралізованими фінансовими системами (DeFi). Завдяки доступу до відкритих реєстрів транзакцій та

смарт-контрактів фінансові послуги стають прозорішими і надійнішими, а самі угоди можуть автоматично виконуватись без участі посередників [3].

Приклади впровадження інформаційних ресурсів у фінансовому секторі представлені у таблиці (див. Додаток В). Впровадження інформаційних технологій у фінансовий сектор значно підвищує його ефективність, забезпечує безпеку транзакцій та відкриває нові можливості для фінансових установ та їх клієнтів.

Інформаційні ресурси відіграють важливу роль у модернізації медицини, сприяючи підвищенню якості медичних послуг, ефективності лікування та доступності охорони здоров'я для широкого кола населення. Одним із ключових напрямів їхнього впливу є розвиток персоналізованої медицини. Завдяки доступу до генетичних баз даних, медико-статистичних реєстрів, інформації про хронічні захворювання та історії лікування, лікарі можуть створювати індивідуальні плани терапії, що враховують особливості організму конкретного пацієнта, його спадкову схильність до певних хвороб і спосіб життя [42].

Іншим важливим аспектом є розвиток телемедицини, яка активно підтримується інформаційними ресурсами у вигляді цифрових платформ, реєстрів лікарів, електронних записів та баз знань з клінічних протоколів. Такі ресурси забезпечують можливість дистанційних консультацій, особливо актуальних у віддалених регіонах або в умовах надзвичайних ситуацій.

У сфері діагностики ключову роль відіграють медичні інформаційні ресурси, що включають цифрові архіви знімків МРТ, КТ, рентгенограм, а також бази клінічних випадків. Доступ до таких даних дозволяє здійснювати точну діагностику на ранніх етапах захворювання, зокрема завдяки аналітичним системам, що використовують накопичені знання з попередніх досліджень.

Розвиток медичних інформаційних систем також значно вплинув на організацію роботи лікарень та поліклінік. Електронні медичні картки, централізовані бази даних пацієнтів, автоматизовані системи управління



лікувальними закладами стали основою для оперативного обміну інформацією між фахівцями, спрощення логістики надання допомоги та ведення статистики захворюваності.

Інформаційні ресурси активно використовуються для прогнозування епідеміологічної ситуації. Глобальні бази медичних даних, відкриті статистичні ресурси ВООЗ, інформаційні системи охорони здоров'я дозволяють виявляти тренди поширення інфекційних захворювань, моделювати сценарії реагування та приймати відповідні управлінські рішення. Такі ресурси є основою для ефективної підготовки до пандемій, як показав досвід COVID-19 [42].

Окрім того, ресурси у сфері дистанційного моніторингу стану здоров'я (наприклад, реєстри даних з переносних пристроїв) дають змогу лікарям слідкувати за пацієнтами в режимі реального часу. Інформація, яка надходить із сенсорів (рівень кисню, частота серцевого ритму, тиск), зберігається у медичних базах і стає основою для динамічного аналізу здоров'я.

У напрямі генетичних досліджень, інформаційні ресурси представлені платформами з результатами секвенування ДНК, онкологічними геномними банками, базами даних з мутаціями та фармакогенетичними профілями. Їх використання дозволяє створювати ефективні індивідуальні стратегії лікування, особливо в онкології, кардіології та імунології.

Також значного поширення набули інформаційні ресурси, які підтримують розробку та випробування нових лікарських засобів. У фармацевтичній сфері такі ресурси охоплюють бази клінічних досліджень, платформи аналізу побічних ефектів, архіви хімічних сполук. Саме на основі цих даних формуються рішення для створення нових препаратів, оцінки їхньої ефективності та безпеки [15].

Інформаційні ресурси кардинально змінюють підходи до охорони здоров'я, сприяючи розвитку інноваційних методів лікування, підвищенню ефективності діагностики та покращенню доступності медичних послуг. Це

сприяє загальному підвищенню якості життя населення та розвитку світової медицини.

Попри значні переваги, використання інформаційних ресурсів в інноваційних процесах супроводжується низкою викликів і ризиків. Швидкий розвиток цифрових технологій та глобалізація інформаційних потоків створюють нові загрози, які можуть впливати на ефективність і безпеку інноваційної діяльності [7, с. 67].

Одним з найсерйозніших викликів, пов'язаних із використанням інформаційних ресурсів, є забезпечення кібербезпеки. Вразливість цифрових платформ, баз даних та інформаційних систем до кібератак становить серйозну загрозу як для приватного сектору, так і для державних структур. Наслідки таких атак можуть бути критичними – від витоку конфіденційної інформації до повного паралічу інформаційної інфраструктури, що призводить до фінансових втрат, втрати репутації та зриву функціонування важливих процесів.

Серед ключових загроз кіберпростору особливу небезпеку становлять хакерські атаки, спрямовані на викрадення або знищення конфіденційних даних організацій, урядових агентств та окремих користувачів. Вони можуть здійснюватися як вручну, так і з використанням автоматизованих бот-мереж, що атакують інформаційні ресурси масово [10].

Не менш небезпечним є поширення шкідливого програмного забезпечення, зокрема вірусів, троянів, програм-шпигунів, які інфікують цифрову інфраструктуру підприємств, порушують цілісність даних, блокують доступ до важливої інформації або викрадають її. У багатьох випадках це призводить до зупинки роботи систем, втрати критичних ресурсів або потреби сплати викупу за розблокування даних.

Окрему категорію загроз складають фішингові атаки та методи соціальної інженерії. Вони передбачають маніпуляцію користувачем задля отримання доступу до персональної або корпоративної інформації – наприклад, шляхом надсилання фальшивих листів, посилок або створення

підроблених сторінок автентифікації. Такі дії часто не потребують технічного втручання, однак виявляються надзвичайно ефективними.

Особливо небезпечними є цілеспрямовані атаки на критично важливу інфраструктуру – інформаційні системи енергетики, фінансових установ, лікарень, транспорту. Виведення їх із ладу може мати катастрофічні наслідки для цілого регіону або навіть країни, порушуючи базові функції життєзабезпечення. Наприклад, у 2021 р. велика компанія Colonial Pipeline зазнала кібератаки, що призвело до зупинки постачання пального у США. Це свідчить про те, що навіть найбільші організації можуть бути вразливими перед кіберзагрозами.

Таким чином, кібербезпека є невід’ємним елементом функціонування інформаційних ресурсів. Забезпечення надійного захисту потребує комплексного підходу, що включає технічні рішення, політику управління ризиками, правове регулювання та підвищення обізнаності користувачів щодо цифрових загроз [10].

Швидка автоматизація процесів, активне впровадження штучного інтелекту та залежність від цифрових технологій суттєво змінюють природу сучасного суспільства. Водночас вони створюють низку серйозних ризиків, пов’язаних із надмірною залежністю від інформаційних систем. У разі технічного збою або повного виходу таких систем з ладу наслідки можуть бути критичними як для окремих галузей, так і для всієї держави.

Однією з найнебезпечніших загроз є поступова втрата людського контролю над важливими процесами. Зокрема, в таких сферах, як фінанси чи медицина, автоматизовані системи можуть приймати рішення без участі фахівця, що підвищує ризик помилок або збоїв, які неможливо своєчасно виявити та виправити. Ця ситуація ускладнюється ще й тим, що складні інформаційні алгоритми часто функціонують як «чорні скриньки» – з непрозорими механізмами ухвалення рішень.

Особливо небезпечними є непередбачувані наслідки у випадках відмови або збою технологічних систем. Наприклад, збій у системі штучного

інтелекту, що керує фінансовими біржами, може призвести до масових помилкових операцій, обвалу ринку й навіть спровокувати масштабну економічну кризу. Такі ситуації вже частково траплялися в історії — зокрема у випадках високочастотного трейдингу.

Окрім того, залежність від інформаційних ресурсів може становити загрозу національній безпеці. Якщо стратегічно важливі об'єкти – такі як енергосистеми, транспортна інфраструктура чи системи державного управління – повністю функціонують на основі цифрових платформ, вони можуть стати потенційною мішенню для зовнішнього втручання, кібератак або технологічного саботажу з боку ворожих держав чи терористичних угруповань.

Масовий збій у роботі компанії Facebook у 2021 р. (коли перестали працювати Instagram, WhatsApp і Facebook) показав, наскільки велика частина цифрового світу залежить від єдиних інформаційних інфраструктур. [51, с. 112 ].

Також автоматизація призводить до витіснення людської праці, що може спровокувати зростання рівня безробіття. Замінюючи працівників у сферах, де раніше була необхідна людська участь, автоматизовані системи знижують попит на традиційні професії, що ставить перед суспільством нові соціальні виклики.

Надмірна залежність від інформаційних систем вимагає ретельного управління ризиками, створення систем резервного забезпечення, підготовки людського персоналу до кризових ситуацій та запровадження чітких етичних, правових і технологічних меж функціонування штучного інтелекту й автоматизованих рішень [8].

Застосування інформаційних ресурсів у різноманітних сферах суспільного життя – від медицини та освіти до політики та комерції – супроводжується виникненням серйозних етичних дилем. Зокрема, все більшого значення набувають питання конфіденційності персональних даних, прозорості алгоритмів, відповідальності за рішення штучного

інтелекту та контролю над інформаційними потоками. Активне використання інформації потребує не лише технічного, а й морального осмислення.

Одним із ключових викликів залишається порушення конфіденційності. Багато компаній і державних структур збирають великі обсяги персональної інформації без належного рівня захисту або без належної згоди користувачів. Такі дії створюють ризики несанкціонованого доступу до чутливих даних, а також їх використання в цілях, не передбачених оригінальним контекстом збору – наприклад, для комерційного націлювання або політичного впливу.

Ще одним викликом є використання інформаційних ресурсів, зокрема даних соціальних мереж, для маніпуляції громадською думкою. Штучний інтелект здатен генерувати фейкові новини, підбирати персоналізований контент на основі упереджених алгоритмів, створювати інформаційні бульбашки, що впливають на виборчі кампанії, соціальні рухи та рівень довіри до інституцій [8]. Скандал із Cambridge Analytica (2018 р.) показав, як персональні дані мільйонів користувачів Facebook могли бути використані для маніпуляції виборцями у США та Великій Британії.

Також автоматизовані рішення на основі алгоритмів, створених із використанням необ'єктивних або нерепрезентативних даних, можуть призводити до дискримінації певних груп населення. Приклади таких ситуацій вже зафіксовані у сферах кредитного скорингу, працевлаштування, медичного страхування та навіть у правоохоронній системі, де рішення систем штучного інтелекту могли бути упередженими щодо конкретних расових, соціальних або демографічних груп.

Водночас розвиток етичних стандартів стримується відставанням правового регулювання від темпів технологічного прогресу. Більшість країн не мають комплексного законодавства, яке б чітко регламентувало використання штучного інтелекту, великих даних чи автоматизованих систем прийняття рішень. Це створює правову невизначеність і відкриває простір для зловживань.

Отже, етичні аспекти використання інформаційних ресурсів є не менш важливими, ніж технічні чи економічні. Їх розв'язання вимагає міждисциплінарного підходу, поєднання зусиль правників, інженерів, соціологів і самих користувачів, аби сформувані прозорі, справедливі й гуманні принципи взаємодії з інформацією в цифрову епоху.

Однією з найгостріших проблем сучасного інформаційного суспільства є цифрова нерівність – явище, що виявляється у нерівномірному доступі до технологій, Інтернету та інформаційних ресурсів між різними країнами, соціальними верствами та економічними суб'єктами. Ця проблема має системний характер і виявляється у кількох ключових напрямках [11].

Передусім варто відзначити суттєву різницю в рівні доступу до Інтернету. У країнах із високим рівнем розвитку майже все населення має змогу користуватися швидкісним Інтернетом, що забезпечує доступ до освітніх, наукових, адміністративних і розважальних ресурсів. Натомість у багатьох регіонах Африки, Південної Азії чи Латинської Америки наявність стабільного інтернет-з'єднання залишається недосяжною розкішшю. В Африці лише 43% населення має доступ до Інтернету, що значно обмежує можливості для розвитку цифрової економіки та технологічного сектору [51, с. 49].

Ще одним важливим аспектом цифрової нерівності є фінансовий бар'єр для малого та середнього бізнесу. Великі транснаціональні корпорації мають доступ до передових аналітичних систем, хмарних платформ, Big Data-сервісів та дорогих інформаційних ресурсів, що дозволяє їм ефективно управляти процесами та приймати стратегічні рішення. Водночас малі підприємства, особливо у країнах, що розвиваються, часто не мають фінансових або кадрових ресурсів для впровадження подібних інструментів, що ставить їх у нерівні умови конкуренції.

Цифрова нерівність також виявляється у відмінностях у рівні цифрової освіти та грамотності населення. У багатьох країнах недостатня обізнаність у сфері інформаційних технологій гальмує не лише індивідуальний розвиток, а

й загальнонаціональні реформи, пов'язані з електронним урядуванням, цифровізацією освіти та охорони здоров'я. Освітні розриви у сфері ІТ створюють бар'єри для активного включення громадян у цифрове середовище та обмежують їхню здатність ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси [11].

Також багато країн сьогодні перебувають у технологічній залежності від провідних держав – таких як США, Китай чи країни Європейського Союзу. Вони змушені використовувати програмне забезпечення, апаратні засоби та цифрові платформи, розроблені за кордоном, що потенційно може створювати ризики політичного або економічного тиску. У разі міжнародних конфліктів або санкцій така залежність може мати серйозні наслідки для національної безпеки та економічної стабільності [51].

Отже, цифрова нерівність є багатовимірною проблемою, яка потребує комплексного підходу – від інвестицій в інфраструктуру та освіту до розробки національного програмного забезпечення і стимулювання доступу до відкритих інформаційних ресурсів. Подолання цієї нерівності є необхідною умовою для забезпечення справедливого та інклюзивного цифрового розвитку у глобальному масштабі.

Таким чином, використання інформаційних ресурсів відкриває великі можливості для інновацій у всіх сферах життєдіяльності суспільства, однак воно супроводжується серйозними викликами та ризиками. Кібербезпека, етичні проблеми, технологічна залежність та цифрова нерівність – це ключові питання, які необхідно вирішувати на рівні підприємств, держав та міжнародних організацій.

Інформаційні ресурси відіграють визначальну роль у формуванні та розвитку інноваційних процесів, значно впливаючи на ефективність функціонування бізнесу, державних установ та суспільства загалом. Вони виступають рушійною силою науково-технічного прогресу, сприяючи генерації нових ідей, створенню передових технологій, оптимізації виробничих і управлінських процесів та підвищенню

конкурентоспроможності підприємств і держав. Завдяки інформаційним ресурсам компанії можуть ефективніше аналізувати ринкові тенденції, прогнозувати розвиток галузей, підвищувати якість своїх продуктів і послуг, а також покращувати процеси прийняття рішень [21].

Однак, поряд із величезними перевагами, використання інформаційних ресурсів породжує низку викликів і ризиків, які можуть негативно впливати на інноваційний розвиток. Найважливішими серед них є питання кібербезпеки, які загрожують витоком конфіденційної інформації, шахрайством та хакерськими атаками. Крім того, надмірна залежність від цифрових технологій може призводити до зменшення ролі людського чинника в ухваленні рішень, що, у свою чергу, створює ризики для стабільного функціонування економіки та соціальної сфери.

Не менш важливим аспектом є етичні проблеми та правове регулювання, пов'язані з використанням персональних даних, розвитком штучного інтелекту та автоматизацією процесів. Неврегульованість цих питань може призвести до зловживань, маніпуляцій та нерівномірного доступу до інформаційних ресурсів між різними країнами та соціальними групами. Відсутність рівного доступу до сучасних технологій і цифрових платформ може значно посилювати економічну та соціальну нерівність, що, у свою чергу, обмежує можливості для розвитку інновацій в глобальному масштабі.

Ключовим напрямом подальшого розвитку інформаційних ресурсів є підвищення рівня безпеки даних та створення ефективних механізмів їхнього захисту. В умовах цифрової трансформації підприємства та державні структури повинні інвестувати в захист інформації, впровадження сучасних протоколів кібербезпеки та підвищення рівня цифрової грамотності населення [10]. Також важливо забезпечити етичне використання інформаційних технологій та розробку чітких нормативно-правових механізмів, які регулюватимуть використання великих даних, штучного інтелекту та інших цифрових інструментів.



Подальша еволюція інформаційних ресурсів сприятиме ще глибшій інтеграції інформаційних ресурсів у всі сфери людської діяльності. Це відкриє нові можливості для розвитку інновацій, створення революційних технологій та підвищення рівня життя суспільства. Однак, щоб максимально ефективно використовувати ці ресурси, необхідно впроваджувати комплексні стратегії управління інформаційною безпекою, дотримуватися принципів етичного використання даних та сприяти рівномірному доступу до інформаційних технологій на глобальному рівні.

## **2.2. Використання інформаційних ресурсів у сучасних соціально-економічних системах**

З появою новітніх цифрових технологій інформаційні ресурси почали відігравати провідну роль у регулюванні економічних процесів та трансформації суспільних відносин. Інформаційні ресурси застосовуються в державному управлінні, бізнесі, банківській сфері, освіті, медицині та інших галузях, що сприяє підвищенню ефективності соціально-економічних систем загалом.

Однією з головних особливостей сучасної економіки є її цифровізація, що передбачає активне використання інформаційних ресурсів для оптимізації виробничих процесів, управління фінансовими потоками, прогнозування економічних тенденцій і моделювання майбутнього розвитку.

Інформаційні ресурси в сучасних соціально-економічних системах можна умовно поділити на кілька ключових категорій [24, с. 66]:

1. Економічні інформаційні ресурси – це дані про фінансові показники підприємств, ринкові тенденції, макроекономічні індикатори, інвестиційні прогнози, що використовуються для аналізу та ухвалення стратегічних рішень.

2. Адміністративні та управлінські ресурси – містять дані про функціонування державних установ, бізнес-структур, корпоративного

управління, які використовуються для розробки стратегій розвитку, регулювання економічних процесів та впровадження реформ.

3. Науково-технічні ресурси – це наукові дослідження, патенти, інноваційні розробки, які сприяють технологічному розвитку та створенню нових продуктів і послуг.

4. Соціальні інформаційні ресурси – містять дані про демографічні показники, рівень зайнятості населення, освітній рівень, соціальні потреби та вподобання громадян, що необхідні для ефективного планування соціально-економічної політики.

Інформаційні ресурси сьогодні виступають ключовими інструментами у процесі прийняття економічних рішень, оскільки саме вони забезпечують аналітичну базу для оцінки ситуації, формування прогнозів та мінімізації ризиків. Їх використання значно знижує рівень невизначеності, що є особливо важливим у динамічному економічному середовищі. Завдяки актуальній та систематизованій інформації про ринки, споживчі запити, конкурентів, фінансові показники й інвестиційні тенденції, суб'єкти господарювання можуть оперативно реагувати на виклики та ухвалювати обґрунтовані стратегічні рішення.

Зокрема, в контексті оптимізації бізнес-процесів інформаційні ресурси використовуються для підвищення ефективності управління матеріальними, трудовими та фінансовими потоками. Дані з внутрішніх і зовнішніх джерел – такі як логістичні звіти, звіти про продажі, аналіз продуктивності – інтегруються у системи управління підприємством (ERP), клієнтські бази даних (CRM), платформи прогнозування попиту, що дозволяє компаніям більш точно планувати діяльність, скорочувати витрати та підвищувати продуктивність [21].

У фінансовому секторі роль інформаційних ресурсів виявляється через доступ до об'ємних масивів економічної інформації – фінансової звітності, історії транзакцій, макроекономічної статистики, що стає основою для кредитного аналізу, оцінки платоспроможності клієнтів, моделювання

ризиків і ухвалення рішень щодо інвестицій або кредитування. Такі ресурси також підтримують функціонування інноваційних фінансових сервісів, зокрема мобільного банкінгу, платіжних систем, блокчейн-інфраструктури, які трансформують традиційну модель банківських послуг.

Окремо слід підкреслити значення інформаційних ресурсів для економічної аналітики та прогнозування. Доступ до відкритих статистичних баз, біржових даних, галузевих досліджень, міжнародних оглядів дозволяє проводити якісний аналіз ринкових тенденцій, формувати стратегії економічного розвитку, планувати бюджетну політику та інвестиційні програми. Інформація, що акумулюється в таких ресурсах, стає не лише засобом аналізу минулих тенденцій, а й інструментом для побудови майбутніх економічних моделей та адаптації до змін.

Крім того, інформаційні ресурси сприяють розвитку технологічних стартапів, які часто є джерелом новаторських ідей. Завдяки доступу до інформації про нові технології, фінансування та ринки, стартапи можуть швидко реалізувати свої проекти, що в свою чергу стимулює економічне зростання [42, с. 93].

У сучасних умовах інформаційні ресурси також викликали значну трансформацію бізнес-моделей. Підприємства все частіше використовують цифрові платформи для реалізації своїх продуктів і послуг. Наприклад, електронна комерція, онлайн-сервіси та мобільні додатки стали стандартом для багатьох галузей. Це дозволяє знизити витрати на ведення бізнесу, покращити обслуговування клієнтів і розширити ринки збуту.

Зміни в інформаційних технологіях також мають значний вплив на ринок праці. Автоматизація та цифровізація багатьох процесів призводять до трансформації робочих місць і вимог до працівників. Багато традиційних професій зникають, натомість з'являються нові спеціальності, пов'язані з ІТ-технологіями, даними та аналітикою. Це створює необхідність у нових навичках і знаннях, що вимагає від працівників постійного навчання та адаптації [13, с. 128].

З іншого боку, доступ до інформаційних ресурсів дозволяє людям здобувати нові знання і навички самостійно. Онлайн-курси, вебінари та освітні платформи відкривають нові можливості для навчання, що сприяє підвищенню кваліфікації працівників та їхньому кар'єрному росту [29].

Таким чином, інформаційні ресурси є необхідною передумовою для ефективного функціонування економічної системи. Їх інтеграція у процеси управління дозволяє досягати вищого рівня адаптивності, прозорості та стійкості в умовах сучасних економічних трансформацій.

Окрім економічної сфери, інформаційні ресурси мають вагомий вплив на соціальні процеси. Соціальні мережі, платформи електронного урядування, відкриті дані державних органів сприяють підвищенню рівня прозорості в управлінні, розвитку демократії та залученню громадян до процесів прийняття рішень.

Одним з найяскравіших прикладів впливу інформаційних ресурсів на сучасні соціально-економічні системи є розвиток електронного урядування. Завдяки впровадженню цифрових технологій державні установи змінюють способи взаємодії з громадянами, бізнесом та між собою, підвищуючи прозорість, ефективність та доступність адміністративних послуг.

Особливо показовим є досвід Естонії, яка стала піонером у сфері електронного урядування. Завдяки створенню інтегрованої цифрової екосистеми X-Road, естонські громадяни можуть отримувати понад 99% державних послуг онлайн: від подання податкової декларації і реєстрації підприємства до електронного голосування на виборах. Щоб забезпечити безпеку доступу до особистих даних, використовується електронна ідентифікація (e-ID), яку має кожен громадянин. Інформаційні ресурси об'єднані у безпечну та децентралізовану мережу, де дані циркулюють між органами влади за запитом, без потреби дублювати інформацію [52].

Результатом стало суттєве зменшення витрат на адміністративне обслуговування, скорочення бюрократії та зростання довіри до державних інституцій. Наприклад, завдяки електронному документообігу Естонія

щороку заощаджує щонайменше 2% ВВП, що дорівнює вартості річного бюджету на оборону країни.

Крім того, модель естонського e-Government стала зразком для інших країн. Такі рішення, як електронна медична картка, цифрове голосування, онлайн-судочинство, активно впроваджуються в Україні, Литві, Фінляндії та інших країнах Європи. В Україні, зокрема, з 2020 р. активно розвивається додаток «Дія», який об'єднує десятки державних сервісів в одному цифровому середовищі, забезпечуючи доступ до паспортів, водійських посвідчень, реєстрації ФОП, субсидій тощо [43].

Важливо, щоб інформаційні ресурси не лише використовувалися для підвищення економічної ефективності та технічного прогресу, але й були спрямовані на поліпшення якості життя людей, формування безпечного, інклюзивного та етичного інформаційного простору. Для цього необхідно розвивати державні та міжнародні механізми регулювання, створювати ефективні механізми співпраці між державою, бізнесом та науковими установами, а також забезпечувати гармонійне поєднання технологічного розвитку та соціальних цінностей.

Розвиток цифрових інформаційних ресурсів змінив фундаментальні засади функціонування наукової спільноти, зокрема відкрив можливість миттєвого доступу до результатів досліджень, автоматизованої обробки даних, глобальної кооперації та обміну знаннями.

Ключовим прикладом є глобальні наукометричні бази даних: Scopus, Web of Science, Google Scholar, які об'єднують мільйони публікацій з усього світу. Дослідники використовують ці ресурси для аналізу наукових тенденцій, відстеження цитованості, пошуку партнерів для міжнародних проєктів та планування подальших досліджень. Ці платформи також сприяють підвищенню наукової доброчесності, адже дозволяють відстежувати авторство, перевіряти унікальність результатів та оцінювати вплив окремих праць [42].

Іншою важливою формою є відкриті наукові репозитарії – наприклад, arXiv, Zenodo, PubMed Central. Вони забезпечують вільний доступ до препринтів, даних експериментів та результатів досліджень ще до їх офіційної публікації, що пришвидшує поширення знань та стимулює наукову дискусію. Відкритий доступ також сприяє демократизації науки, дозволяючи науковцям із країн, які мають обмежений доступ до платних журналів, брати участь у глобальному академічному обміні.

Інформаційні ресурси забезпечують нові можливості в обробці великих обсягів наукових даних, зокрема в галузях геноміки, кліматології, фізики елементарних частинок тощо. Наприклад, експерименти в CERN (Європейська організація з ядерних досліджень) генерують петабайти даних щороку, які зберігаються та обробляються за допомогою розподілених цифрових інфраструктур. Такі ресурси дають змогу проводити обчислення, які неможливі на звичайних комп'ютерах, що прискорює темпи наукових відкриттів.

Крім того, інформаційні ресурси сприяють розвитку міждисциплінарної співпраці. Цифрові платформи, такі як Mendeley, Overleaf, GitHub, ResearchGate, дозволяють науковцям спільно працювати над проєктами в реальному часі, обмінюватися результатами, відкрито публікувати коди, методології, рецензії. Це стимулює відкриту науку (Open Science) – підхід, орієнтований на прозорість, співпрацю і доступність результатів досліджень для широкої аудиторії.

Також значною мірою змінюється процес академічного навчання, що базується на інформаційних ресурсах. Інформаційні ресурси активно використовуються в сучасних освітніх системах. Наприклад, платформи на зразок Coursera, edX і Khan Academy пропонують курси від провідних університетів світу, що дає можливість усім бажаючим здобути знання у тій чи іншій галузі. Це не лише підвищує загальний рівень освіти, а й сприяє розвитку самостійності у навчанні, оскільки студенти можуть обирати теми, які їх цікавлять, і вивчати їх у зручному для себе темпі [42, с. 92].

Зміна методів навчання є ще одним важливим аспектом використання інформаційних ресурсів. Традиційні лекції та семінари доповнюються інтерактивними формами навчання, такими як семінари з використанням сучасних технологій, гейміфікації та засобів мультимедіа. Інтерактивність в освітньому процесі сприяє активному залученню студентів, що, в свою чергу, підвищує їхню мотивацію та зацікавленість у навчанні. Використання різноманітних форм навчання, таких як онлайн-дискусії, практичні завдання та групові проєкти, дозволяє студентам не лише засвоювати нові знання, а й розвивати критичне мислення та аналітичні навички [27].

Інформаційні ресурси також відкривають нові можливості для співпраці між студентами, викладачами та експертами. Завдяки онлайн-платформам учасники можуть обмінюватися ідеями, брати участь у форумах та вебінарах, що сприяє розвитку колективного навчання. Спільні проєкти, реалізовані через інструменти для колективної роботи, такі як Google Docs, дозволяють студентам працювати разом у реальному часі, отримуючи цінний досвід командної взаємодії. Це особливо важливо в умовах глобалізації, коли співпраця з людьми з різних країн стає нормою [42, с. 92].

Однією з ключових особливостей сучасної освіти є індивідуалізація освітнього процесу. Інформаційні ресурси дають можливість студентам самостійно вибирати теми для вивчення та визначати темп свого навчання. Це особливо актуально для тих, хто має різний рівень підготовки: слабко підготовлені учні можуть повторювати матеріал, поки не зрозуміють його, а більш підготовлені студенти мають можливість поглиблено вивчати цікаві їм теми. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації та успішності, адже студенти відчують, що можуть впливати на свій освітній процес.

Проте, незважаючи на численні переваги, вплив інформаційних ресурсів на освіту супроводжується і певними викликами. Одним із них є проблема дезінформації. Легкість доступу до інформації створює ризик отримання ненадійних даних, що може негативно вплинути на якість навчання. Студенти повинні навчитися критично оцінювати джерела

інформації, що вимагає розвитку медіаграмотності. Іншим викликом є перевантаження інформацією, коли студенти стикаються з труднощами в обробці великої кількості даних, що може призвести до плутанини та стресу. Також існує проблема технічних обмежень: не всі здобувачі освіти мають доступ до якісного Інтернету або сучасних пристроїв, що може стати бар'єром на шляху до освіти [11, с. 243].

Інформаційні ресурси у постмодерну епоху є важливою складовою культурного розвитку суспільства. Однією з важливих ознак такої трансформації стала зміна способів міжособистісної та групової комунікації. Соціальні мережі, блоги та відеоплатформи створюють нові формати для обміну думками, ідеями і культурними практиками. Завдяки цим платформам користувачі можуть не лише споживати, а й активно створювати контент, що сприяє формуванню нових культурних течій. Наприклад, меми та вірусні відео стали важливими елементами сучасної культури, адже вони швидко розповсюджуються серед різних груп населення, формуючи нові культурні коди [23, с. 67].

Інформаційні ресурси також мають значний вплив на традиційні культурні цінності. З одного боку, вони сприяють збереженню та популяризації культурної спадщини. Одним із найвпливовіших прикладів є створення електронних баз культурної спадщини, які дають змогу зберігати та представляти національне і світове надбання у цифровому форматі. Проєкти на зразок Europeana об'єднують мільйони об'єктів – картини, книги, фільми, музичні твори, архівні документи – з понад 3 000 музеїв, бібліотек та архівів Європи. Це дозволяє користувачам з усього світу вільно взаємодіяти з культурними об'єктами, незалежно від місця проживання чи соціального статусу.

У контексті України важливу роль відіграють інформаційні платформи, такі як «Електронна бібліотека України» (ELibUkr), «Музейний простір України», «Цифрова спадщина», які популяризують українську культуру, мистецтво, мову, літературу. Під час війни росії проти України такі цифрові



архіви стали ще й засобом захисту культурного коду нації, зберігаючи цифрові копії творів, що перебувають під загрозою знищення.

Цифрові інформаційні ресурси також сприяють розвитку нових форм культурної комунікації. Онлайн-театри, віртуальні музеї, стрімінгові платформи дозволяють людям з усього світу переглядати вистави, екскурсії та експозиції у реальному часі або в записі. Це створює принципово новий формат споживання культури, де глядач стає активним учасником культурного процесу.

Завдяки інформаційним ресурсам митці отримують нові засоби творчого вираження. Цифрове мистецтво, NFT, віртуальна та доповнена реальність дають змогу створювати унікальні твори, які не могли б існувати у традиційних форматах.

З іншого боку, швидке впровадження нових культурних практик може загрожувати традиційним цінностям. Зміни в способах споживання культури, такі як комерціалізація мистецтва та зниження інтересу до класичних форм, можуть призводити до втрати культурної унікальності. Відтак, виникає необхідність у балансуванні між збереженням традицій і впровадженням нових форм культурної діяльності [26].

Окремої уваги заслуговує використання інформаційних ресурсів для міжкультурного діалогу. Цифрові платформи об'єднують митців, кураторів, дослідників з різних країн, сприяючи міжкультурній комунікації, толерантності та взаєморозумінню.

Інформаційні ресурси сприяють популяризації локальних культурних традицій. Наприклад, через платформи для обміну відео, такі як YouTube, місцеві митці можуть знайти аудиторію на міжнародному рівні. Разом з тим, інформаційні ресурси допомагають глобалізації культурних практик. Люди з різних країн світу можуть ділитися своїми традиціями, звичаями і мистецькими досягненнями, що сприяє збагаченню культурного середовища. Так, наприклад, музичні жанри, такі як хіп-хоп, реггі або К-поп, швидко набирають популярність у різних країнах, що демонструє вплив глобальної

інформаційної мережі на формування смаків та уподобань. Через обмін інформацією про традиції, обряди, культурні практики відбувається зміцнення культурної дипломатії та глобальної ідентичності.

Інформаційні ресурси також є основою для формування нових культурних ідентичностей. У цифрову епоху люди мають можливість обирати ідентичності, що відповідають їхнім цінностям та інтересам. Наприклад, молодь може ідентифікувати себе з певними субкультурами, такими як готи, панки або анімешники, які активно представлені в інтернет-просторі. Це дозволяє їм знайти однодумців, обмінюватися досвідом і підтримувати свої інтереси [25].

Однак, існує й негативний бік цього процесу. Наприклад, у соціальних мережах може виникати тиск на індивідів, що змушує їх відповідати певним стандартам ідеальної ідентичності. Це може призводити до кризи самовизначення та психологічних проблем, оскільки людина відчувається вимушеною конформуватися до чужих уявлень про себе [8, с. 55].

За останні кілька десятиріч форм використання інформаційних ресурсів у соціальних системах суттєво змінилися завдяки швидкому розвитку технологій, зростанню обсягів доступної інформації та зміні споживчих звичок.

Отже, інформаційні ресурси відіграють ключову роль у функціонуванні сучасних соціально-економічних систем, сприяючи їх цифровій трансформації, підвищенню ефективності управління та модернізації різних галузей. Вони забезпечують основу для використання новітніх технологій в економіці та культурі, розвитку електронного урядування, дистанційної освіти. Інформаційні ресурси стають не лише засобом розвитку, а й об'єктом стратегічної уваги держави та суспільства.

## ВИСНОВКИ

У сучасному суспільстві інформація стала фундаментальним ресурсом, що визначає динаміку соціального, економічного, політичного та культурного розвитку. Її значущість полягає не лише в обсягах накопичених знань, а насамперед – у здатності трансформувати ці знання в практичні інструменти управління, прогнозування та інновацій. Інформація є стратегічним ресурсом, що визначає розвиток сучасного суспільства, адже вона зменшує невизначеність та стає основою для прийняття рішень, знань і комунікації.

Інформаційні ресурси постають як багатокomпонентна система, що охоплює змістовні, технічні та функціональні елементи. Інформаційні ресурси включають не лише дані, а й засоби їх зберігання, обробки та поширення, що робить їх незамінними у таких сферах, як наука, освіта, управління та економіка. Їх типологія охоплює широкий спектр – від традиційних документальних фондів до цифрових платформ і систем штучного інтелекту. Це дозволяє використовувати інформаційні ресурси в усіх сферах життєдіяльності, адаптуючи їх до конкретних потреб суспільства.

Інформаційні ресурси перебувають у постійному взаємозв'язку з іншими видами ресурсів – людськими, фінансовими, природними, інфраструктурними та технологічними. Вони сприяють оптимізації використання природних ресурсів через сучасні моніторингові системи, розвитку людського капіталу через цифрові платформи та підвищенню продуктивності через автоматизацію та цифровізацію процесів у галузях економіки та державного управління. Така взаємодія є критично важливою для забезпечення сталого розвитку, оскільки саме завдяки інформації здійснюється координація, управління й оптимізація ресурсного потенціалу.

У контексті інноваційного розвитку інформаційні ресурси виступають каталізатором технологічних змін. Вони дозволяють формувати нові бізнес-моделі, оптимізувати виробничі процеси, впроваджувати цифрові рішення в освіті, медицині, управлінні, науці та промисловості. Особливо важливу роль

відіграють цифрові інструменти, такі як Big Data, блокчейн, хмарні обчислення, аналітичні платформи, що забезпечують гнучкість і ефективність сучасних систем. В інформаційному суспільстві ефективне використання досліджуваних ресурсів веде до цифровізації фінансових процесів, створення нових форматів економічної взаємодії, вдосконалення освітніх і медичних послуг, трансформації культури. Інформаційні ресурси сприяють розвитку прозорості й доступності послуг, а також пришвидшують процеси прийняття рішень в державному управлінні.

Інформаційні ресурси стали важливою складовою розвитку новітніх соціально-економічних систем. В економіці їх використання сприяє зниженню витрат та підвищенню продуктивності і надійності прогнозування, трансформації ринку праці. Вони сприяють індивідуалізації освітнього процесу, доступу до освітніх інтерактивних платформ, розвитку самоосвіти. Крім того, інформаційні ресурси важливі для збереження і популяризації культурної спадщини, а також формування нових культурних ідентичностей.

Однак розвиток і використання інформаційних ресурсів також не обходиться без негативних аспектів. Однією з основних загроз є кібербезпека, оскільки зростання обсягу інформації та розвиток цифрових технологій супроводжуються підвищеними ризиками витоків даних, кібератак і зловживань. Зловмисники можуть отримувати доступ до особистих даних, фінансової інформації або навіть впливати на державні структури. Набувають актуальності етичні питання, пов'язані з обробкою та використанням інформації. Важливими аспектами є конфіденційність, право на приватність та захист інтелектуальної власності.

Ще однією проблемою є необхідність розвитку медіаграмотності, оскільки з поширенням інформаційних ресурсів виникає велика кількість дезінформації, фейкових новин і маніпуляцій. Це створює ризик неправильної інтерпретації інформації і навіть поширення небезпечних або неправдивих відомостей. Для того, щоб користувачі могли ефективно використовувати інформаційні ресурси, необхідно постійно вдосконалювати

їхні навички критичного мислення та медіаграмотності, що дозволить їм розпізнавати достовірну інформацію від маніпуляцій і фальшивих новин. Названі чинники вимагають розробки механізмів відповідального управління інформаційними ресурсами на всіх рівнях – від технологічного до правового й етичного.

У підсумку варто зазначити, що інформаційні ресурси є не лише засобом збереження й передавання знань, але й потужним чинником розвитку суспільства. Їхнє ефективне використання та інтеграція в інші системи забезпечують інноваційність, відкритість, адаптивність і конкурентоспроможність соціальних систем у глобалізованому світі.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова В. І. Інформаційний простір постмодерну в умовах інформаційної єдності людства. Державна льотна академія України, Кіровоград. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2011. Вип. 46. С. 33–47. [Електронне видання]. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia\\_2011\\_46\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2011_46_5) (дата звернення: 12.12.2024).
2. Ареф'єва О., Пілецька С., Лістрова М. Формування конкурентної стратегії підприємства в системі антикризового управління. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. С. 10–17.
3. Бібик Г. Ю. Інформаційні технології в управлінні підприємствами. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія «Економіка». Дніпропетровськ, 2013. № 2. С. 6–9.
4. Витвицька О., Суворова С., Корюгін А. Вплив цифрового маркетингу на розвиток підприємництва в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. С. 22–29.
5. Войчишин К. С. Створення системи інформаційних ресурсів: стандартизація і сертифікація – основа інформаційної інфраструктури. *Інформаційні технології і системи*. 2008. Т. 5, № 1–2. С. 69–83.
6. Гавриш О. С. Інформаційно-аналітичне та технічне забезпечення діяльності недержавних служб безпеки: конспект лекцій. Дніпро. ДДУВС, 2019. 49 с.
7. Горовий В. В. Електронні інформаційні ресурси в суспільних трансформаціях. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. № 67. С. 9–17.
8. Деркаченко Я. А. Соціальні мережі, як середовище для технологій маніпулятивного впливу. *Сучасний захист інформації*. 2016. № 1. С. 51–59.

9. Довгань О. Д. Інформаційні ресурси: національні та державні, зміст, поняття. *Інформація і право*. 2015. № 3. С. 85–91.
10. Довгань О. Д. Соціальні мережі як чинник впливу на інформаційну безпеку. *Правова інформатика*. 2015. № 2. С. 25–31.
11. Довжук І. Цифрова нерівність в інформаційному суспільстві. *Соціум. Документ. Інформація. Соціальні комунікації*. 2022. № 14. С. 233–252.
12. Дубов Д. В. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. Київ: НІСД, 2010. 229 с.
13. Жукова Л. М. Вплив інформаційних технологій на соціально-економічні процеси держави як чинник інституціональних перетворень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. № 6. С. 126–129.
14. Загальні положення про інформаційні ресурси. Конспект лекцій Запорізького національного університету. URL: [https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/721431/mod\\_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%203%20%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B8.pdf](https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/721431/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%203%20%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B8.pdf) (дата звернення: 15.02.2025).
15. Згуровський, М. Шлях до суспільства, заснованого на знаннях. URL: [https://zn.ua/ukr/EDUCATION/shlyah\\_do\\_suspilstva,\\_zasnovanogo\\_na\\_znannya.html](https://zn.ua/ukr/EDUCATION/shlyah_do_suspilstva,_zasnovanogo_na_znannya.html) (дата звернення: 11.02.2025).
16. Зінченко О., Даріюш П., Зінченко Д. Інформаційна економіка: концепція, сутність та розвиток. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2019. № 16. С. 3–13.
17. Інноваційний розвиток підприємства. Підручник / за заг. ред. д-р. екон. наук, проф. Микитюка П. П. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 320 с.

18. Інформаційне забезпечення систем прийняття рішень в економіці, техніці та організаційних сферах: [колективна монографія] / Під заг. ред. Л. М. Савчук. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2013. 592 с.
19. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: Аналітична доповідь. Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. Київ: НІСД. 2010. 64 с.
20. Інформація: види, її місце й роль в інформаційному суспільстві. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/journalism/25033/> (дата звернення: 22.02.2025).
21. Камінський Л. Р. Методичні підходи до дослідження інноваційної діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. С. 16–22.
22. Каращук О. Бібліотеки в розвитку інформаційної системи вітчизняного інформаційного простору. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2022. № 3. С. 89–96.
23. Коган К. М. Соціальні мережі як елемент нового соціального середовища. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2014. № 16. С. 61–71.
24. Козак В. Г. Удосконалення системи інформаційного забезпечення. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 66–70.
25. Корнійчук А. Вплив інформаційних ресурсів на суспільні процеси. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття*: зб. матер. міжнар. наук. конф. молодих учених (м. Харків, 17–18 квітня 2025 р.). Харків, 2025. С. 235–236.
26. Корнійчук А. Інформація як один з найважливіших ресурсів сучасного суспільства. *Україна у світовому просторі: минуле і сучасність*: зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів (м. Луцьк, 22 травня 2024 р.); упорядник Н. В. Кінд-Войтюк. Луцьк, 2024. С. 254–256.



27. Курас І. Інтеграція інформаційних ресурсів – стратегічний напрям забезпечення інформаційних потреб суспільства. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 1. С. 2–6.
28. Ленков С. В. Захист національних інформаційних ресурсів в аспекті інформаційної безпеки України. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2009. Т. 1. № 5. С. 21–28.
29. Лопат Л. В. Формування інформаційного суспільства у світі та місце економіки знань у цьому процесі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/6.pdf> (дата звернення: 09.02.2025).
30. Маращук А. І. Інформаційні ресурси держави: зміст та проблеми захисту. URL: <https://ippi.org.ua/marushchak-ai-informatsiini-resursi-derzhavi-zmist-ta-problema-zakhistu> (дата звернення: 11.02.2025).
31. Марутян Р. Інформаційні ресурси: нові підходи до визначення поняття. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. Київ, 2009. Вип. 18. С. 93–104.
32. Марчук Ю. Ескіз технології перетворення інформаційного потенціалу в інформаційний ресурс. *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 1. С. 19–22.
33. Масляно П. П. Інформаційні ресурси та засоби їх створення. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2008. Т. 1. № 7. С. 132–140.
34. Мастяниця Й. І. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання. Монографія. Київ: НІСД, 2006. 141 с.
35. Нестеренко О. В. Єдина державна система електронних інформаційних ресурсів. *Науково-технічна інформація*. 2006. № 4. С. 3–9.
36. Нетребя І. О. Теоретичні підходи до визначення категорії «інформаційний ресурс». *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 8 (161). С. 70–73.

37. Орел А. М., Дяченко В. В. Особливості фінансової системи в економічних процесах країни. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 6. С. 25–33.
38. Орел В. М. Вплив глобалізації на економічні системи та виникнення між ними конкуренції. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 3. С. 52–58.
39. Паламарчук Г. М., Шевченко М. М. Організаційні інновації як чинник підвищення конкурентоспроможності економіки. *Проблеми науки*. 2017. № 2. С. 2–8.
40. Пархоменко В. Д. Наукові і організаційні проблеми управління інформаційними ресурсами. *Науково-технічна інформація*. 2007. № 3. С. 31–36.
41. Петров В. В. Національні інформаційні ресурси. Проблеми формування, використання, розвитку і управління. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*. 2008. Т. 3. № 2. С. 39–50.
42. Писаренко Т. В., Кваша Т. К., Березняк Н. В., Прудка О. В. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід: монографія. Київ: УкрІНТЕІ, 2015. 239 с.
43. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 04.12.2019 № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 19.05.2025).
44. Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів: Розпорядження Кабінету Міністрів від 05.05.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/259-2003-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.02.2025).
45. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 21.02.2025).

46. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#n10> (дата звернення: 10.02.2025).
47. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення: 11.02.2025).
48. Рубанець О. М. Інформаційне суспільство: когнітивний креатин постнекласичних досліджень. Монографія. Київ: ПАРАПАН, 2006. 420 с.
49. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 15.02.2025).
50. Томашевський О. М., Цегелик Г. Г., Вітер М. Б., Дудук В. І. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів : навч. посіб. Київ : Центр учбової літера тури, 2012. 296 с.
51. Шлемкевич Т. В. Інформаційно-комунікаційні технології як чинник консолідації суспільства. *Педагогічний дискурс*. 2022. № 1. С. 45–52.
52. E-Estonia Briefing Centre. URL: <https://e-estonia.com/solutions/> (дата звернення: 19.05.2025).

## ДОДАТКИ

Додаток А

## Типології інформаційних ресурсів

| Критерій                   | Тип ресурсу           | Приклади                               |
|----------------------------|-----------------------|----------------------------------------|
| <i>За формою подання</i>   | Документальні ресурси | Книги, журнали, наукові статті         |
|                            | Електронні ресурси    | Цифрові книги, бази даних, веб-ресурси |
| <i>За призначенням</i>     | Наукові               | Дослідження, наукові публікації        |
|                            | Освітні               | Підручники, навчальні посібники        |
|                            | Культурні             | Архіви, музеї                          |
| <i>За джерелами</i>        | Первинні              | Експериментальні дані, інтерв'ю        |
|                            | Вторинні              | Огляди, рецензії                       |
|                            | Третинні              | Енциклопедії, довідники                |
| <i>За доступом</i>         | Вільні                | Відкриті доступи                       |
|                            | Платні                | Передплата журналу                     |
|                            | Комерційні            | Ліцензійні продукти                    |
| <i>За типом зберігання</i> | Фізичні ресурси       | Друковані книги, архівні документи     |
|                            | Цифрові ресурси       | Електронні документи, файли            |

Джерело: складено автором за [6; 9; 14].

### Приклади впливу інформаційних ресурсів на виробництво

| № | Назва                                                        | Характеристика                                                                                                                                                                                                 |
|---|--------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Цифрові двійники (Digital Twins)                             | технологія, яка дозволяє створювати віртуальні копії реальних виробничих процесів для їхнього тестування, прогнозування можливих збоїв та оптимізації роботи без необхідності втручання в реальне виробництво. |
| 2 | Оптимізація ланцюгів постачання                              | використання штучного інтелекту та великих даних дозволяє прогнозувати попит, контролювати поставки в режимі реального часу та ефективно розподіляти ресурси, що знижує витрати підприємств.                   |
| 3 | Роботизація виробничих процесів                              | підприємства використовують автоматизовані системи управління, роботів та програмовані логічні контролери (PLC) для підвищення швидкості та точності виконання виробничих операцій.                            |
| 4 | Інтелектуальні системи управління виробництвом (MES-системи) | забезпечують моніторинг усіх етапів виробництва, підвищують продуктивність та знижують витрати.                                                                                                                |
| 5 | Хмарні технології (Cloud Computing)                          | дозволяють підприємствам отримувати доступ до високопродуктивних обчислювальних ресурсів, зберігати великі масиви даних та забезпечувати безперебійну взаємодію між різними підрозділами компанії.             |

Джерело: складено автором за [17].

## Додаток В

**Приклади впровадження інформаційних ресурсів у фінансовому секторі**

| <b>№</b> | <b>Назва</b>                                                  | <b>Характеристика</b>                                                                                                                                                                                     |
|----------|---------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1        | Штучний інтелект для оцінки кредитоспроможності клієнтів – AI | алгоритми аналізують історію платежів, поведінкові дані та соціально-економічні фактори, що дозволяє знизити рівень ризиків при видачі кредитів.                                                          |
| 2        | Блокчейн для підвищення безпеки транзакцій                    | банки та фінансові компанії використовують блокчейн для створення цифрових валют (CBDC), забезпечення безпеки міжнародних платежів та ведення реєстрів транзакцій без необхідності стороннього контролю.  |
| 3        | Алгоритмічний трейдинг                                        | автоматизовані торгові системи використовують математичні моделі та великі дані для прийняття інвестиційних рішень у реальному часі, що збільшує швидкість та ефективність торгівлі на фінансових ринках. |
| 4        | Хмарні технології у фінансовому секторі                       | банківські установи використовують хмарні сервіси для зберігання, обробки та захисту фінансових даних, що сприяє масштабованості та швидкому впровадженню нових послуг.                                   |

Джерело: складено автором за [49].